

Středisko volného času Boskovice, příspěvková organizace

Preventivní program zařízení

Adresa: Středisko volného času Boskovice, příspěvková organizace
17. listopadu 153/1, 680 01 Boskovice
Zpracovala: Alena Staňková a kolektiv zaměstnanců SVČ Boskovice
Datum: 1. 9. 2014 s platností do odvolání
Aktualizace: 1. 9. 2017

1. Současný stav problematiky

Školské zařízení vytváří tento program jako základní nástroj prevence. Jde o komplexní systémový prvek v realizaci preventivních aktivit, program bude nejméně jednou ročně vyhodnocován, sleduje se účinnost, průběh, měří se efektivita jednotlivých aktivit. Pro zařízení je závazný a podléhá kontrole České školní inspekce.

Nárůst různých projevů rizikového chování včetně zneužívání návykových látek v populaci mládeže a dětí školního věku se stává celospolečenským problémem. Děti patří k nejohroženější skupině. Proto je důležité zahájit primární prevenci právě v době předškolního věku a věku základní školní docházky, poskytnout dětem a žákům co nejvíce informací o drogové problematice (přiměřeně k věku žáků), naslouchat jejich problémům a otevřeně s nimi hovořit i na neformální úrovni.

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 21291/2010-28 ve znění zveřejněném v lednu 2012

Článek 2, odst. 7

Školní preventivní strategie je dlouhodobým preventivním programem pro školy a školská zařízení. Je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z příslušného rámcového vzdělávacího programu, popř. přílohou dosud platných osnov a učebních plánů. Vychází z omezených časových, personálních a finančních investic se zaměřením na nejvyšší efektivitu, jasně definuje dlouhodobé a krátkodobé cíle, je naplánována tak, aby mohla být řádně uskutečňována. Přizpůsobuje se kulturním, sociálním či politickým okolnostem i struktuře školy či specifické populaci jak v rámci školy, tak v jejím okolí, respektuje rozdíly ve školním prostředí. Oddaluje, brání nebo snižuje výskyt rizikových forem chování, zvyšuje schopnost žáků a studentů činit informovaná a zodpovědná rozhodnutí. Má dlouhotrvající výsledky, pojmenovává problémy z oblasti rizikových forem chování. Pomáhá zejména těm jedincům, kteří pocházejí z nejvíce ohrožených skupin (minoritám, cizincům, pacientům či dětem) při zajištění jejich lidských práv a povinností. Podporuje zdravý životní styl, tj. harmonickou rovnováhu tělesných a duševních funkcí s pocitem spokojenosti, chuti do života, tělesného i duševního blaha (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity). Poskytuje podněty ke zpracování Minimálního preventivního programu.

Hlavní aktivity, které lze do strategie zapracovat

- odpovědnost za systematické vzdělávání pedagogických pracovníků v metodikách preventivní výchovy, v technikách pedagogické preventivní práce, nácviky praktických psychologických a sociálně psychologických dovedností, techniky rozvíjení osobnosti, metody vytváření pozitivních vztahů mezi žáky a řešení problémových situací,
- systémové zavádění etické a právní výchovy, výchovy ke zdravému životnímu stylu, oblastí preventivní výchovy do výuky,
- uplatňování různých forem a metod působení na jednotlivce a skupiny dětí a mládeže, zaměřeného na podporu rozvoje jejich osobnosti a sociálního chování,
- vytváření podmínek pro smysluplné využití volného času dětí a mládeže,
- spolupráce s rodiči a osvětová činnost pro rodiče v oblasti zdravého životního stylu,
- průběžné sledování konkrétních podmínek a situace ve škole či školském zařízení z hlediska rizik výskytu patologických jevů a uplatňování různých forem a metod umožňujících včasné zachycení ohrožených dětí a mladistvých,
- diferencované uplatňování preventivních aktivit a programů speciálně zaměřených na jednotlivé rizikové skupiny dětí a mládeže,
- poskytování poradenských služeb a zajišťování poradenských služeb specializovaných poradenských a preventivních zařízení pro žáky, rodiče a pedagogy

Stav zařízení z hlediska patologických jevů, jeho zaměření

Vztah pedagog – žák

Budujeme vzájemnou důvěru mezi pedagogem a žákem. Žák ví, že se může na pedagoga obrátit a bude respektován jeho názor, jeho potřeby. Pedagog se zajímá o žáka, podněcuje dialog. Pedagog získává důvěru žáka i prostřednictvím budování vztahu s rodinou, sociálním prostředím žáka. Při řešení problémů je pedagog otevřen komunikaci s žákem, s rodičem, širší rodinou, ostatními pedagogy, ad. Na základě dosažení dohody o společných cílech a postupech **dochází k celkové a jednotné podpoře žáka.**

Skupinová práce

Pedagog věnuje pozornost spolupráci ve skupinách, podporuje naslouchání, zapojení všech členů skupiny, reflektuje s žáky skupinovou práci a podporuje tak rozvoj kompetencí **týmové práce, řešení konfliktu** (pedagog podporuje odpovědnost žáka za řešení konfliktu). Žáci se učí vést diskuzi, vyjadřovat své názory, naslouchat druhým a vhodným způsobem reagovat na kritiku. Jednou z možností je například vedení komunitního kruhu, ve kterém má každý právo **diskutovat** na základě pravidel diskuse, **sdílet** své pocity, obavy, radosti, zážitky, podněty k životu třídy, klást otázky.

Projektové vyučování a celoškolské projekty

V rámci projektů se žáci mohou blíže seznámit s děním kolem sebe a aktuálními tématy. Umožňuje intenzivní spolupráci mezi ostatními žáky (napříč věkovými skupinami). Žáci se navzájem poznávají a dokážou spolupracovat starší s mladšími. Je to podstatný prvek prevence šikany starších žáků vůči mladším.

Individualizované hodnocení, slovní hodnocení, sebehodnocení, zpětná vazba skupiny

Žáci dostávají komplexní zpětnou vazbu od pedagoga. Jsou informováni o svém pokroku i nedostacích. Je oceňováno úsilí žáka a míra jeho pokroku bez srovnávání s výkonem ostatních. Je podporován jeho individuální talent a zájem. Pomáháme žákovi vybudovat si důvěru v sebe, ve vlastní síly, pozitivní vztah k okolnímu světu.

Komunikace s rodiči, veřejností

Pedagogové nabízejí všem rodičům možnost individuální konzultace. Rodiče mají také možnost navštívit i výuku, často se zapojují do výuky v rámci svých možností a poznávají tak prostředí SVČ a lépe tak chápou potřeby svých dětí.

Informovanost rodičů bude zaměřena zejména na oblast prevence užívání návykových látek a šikany. Rodiče každého žáka obdrží informace, které budou obsahovat nezbytná telefonní čísla a adresy, v zařízení je zveřejněn základní seznam změn chování, které by se mohli u jejich dětí vyskytnout, ale i několik užitečných rad, jak se zachovat, zjistí-li u svého potomka závislost či stane-li se jejich dítě obětí šikany. Pokud rodiče projeví zájem, rádi pro ně zajistíme alespoň jeden seminář nebo besedu s odborníkem. Na jejich dotazy a připomínky budeme zpětně reagovat.

Pedagogická diagnostika

Pedagog věnuje pozornost žákům, registruje signály o možném problému žáka a hledá příčiny a vhodné formy nápravy. Pokud je třeba, spolupracuje s rodiči, pedagogem, který se zapojí do diagnostického a terapeutického procesu. Případně je využíváno dalších odborných institucí (PPP aj.). Účastníci zájmového vzdělávání vyčkávají na příchod pedagoga v herně nebo v šatně, do místností vstupují společně. V herně a šatně je zajištěn po celou dobu pedagogický dohled.

V učebně VT pracují pod dohledem pedagoga a soubory dat apod. si mohou stahovat po souhlasu pedagoga – kyberšikana.

Řešení přestupků

Porušování vnitřního řádu, týkajícího se držení, distribuce a užívání návykových látek v prostorách školy, je klasifikováno jako hrubý přestupek a jsou vyvozeny patřičné sankce. Jsou sledovány i další rizikové chování - šikana, vandalismus, brutalita, rasismus atd. Při jejich zjištění jsou navržena cílená opatření. V případě, kdy selže prevence v SVČ, bude přistoupeno k následujícím opatřením:

1. individuální pohovor se žákem
2. jednání s rodiči
3. doporučení kontaktu s odborníky
4. v případě nezájmu rodičů uvědomění sociálního odboru, oddělení péče o dítě
5. v případě dealerství oznámení Policii ČR

Zveřejnění informací

Informace budou zveřejňovány na nástěnkách zařízení, jiným způsobem (letáky, www.stránky...).

2. Personální zajištění prevence

Metodik prevence

Metodik prevence spoluvytváří minimální preventivní program, podílí se na jeho realizaci. Komunikuje s pedagogy v oblasti primární prevence, v případě vzniklého problému dává podněty k možné nápravě. Spolupracuje s institucemi a organizacemi v oblasti primární prevence. Koordinuje předávání informací o problematice rizikového chování v zařízení, dokumentuje průběh preventivní práce školy. Hodnotí realizaci minimálního preventivního programu.

Pedagogové

Věnují se v rámci výchovy a vzdělávání rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, vzdělávají se podle principů a metod v rámci koncepce školy. Provádějí průběžnou diagnostiku žáků a skupiny, konzultují případné problémy, navrhuji opatření. Pedagog je v kontaktu s rodiči, udržuje komunikaci. Každý pedagog je řádně proškolen před zahájením školního roku a průběžně informován a všech změnách, dokumentech a podmínkách, které mají vliv na prevenci žáků.

Ředitel SVČ

Sleduje efektivitu prevence rizikového chování. Sleduje problémy v kontextu celého zařízení a dělá personální a organizační opatření ke zlepšení vzájemného soužití v zařízení. Svolává v případě potřeby výchovnou komisi za účasti rodičů, pedagogů, pracovníků orgánů péče o dítě, psychologů apod. Ředitelka SVČ informuje pedagogické pracovníky o všech změnách, podmínkách a vlivech na prevenci žáků, ukládá povinnost pracovníkům sledovat dodržování preventivního programu a sledovat a dodržovat preventivní program zařízení.

3. Potřebnost projektu

SVČ rodičům jen pomáhá v rozvoji dítěte jeho vzděláváním a socializací ve skupině dětí. Prevence založená ve společnosti předpokládá řadu spolupracujících složek. Vedle rodiny, škol a školských zařízení jsou to orgány sociálně právní ochrany dětí, zdravotnická zařízení, místní samosprávy, poradenské instituce ve školství, duchovní sdružení, policie, kulturní střediska, zájmové organizace, podnikatelské subjekty apod. SVČ usiluje o integraci primárně preventivních aktivit, které sám poskytuje, se službami specializovaných zařízení.

4. Cíle projektu

Základními cíli strategie primární prevence rizikového chování mohou být:

- výchova ke zdravému životnímu stylu
- rozvoj a podpora sociálních kompetencí
- zapojování rodin do života zařízení
- proškolení školního metodika v rámci specializačního studia školních metodiků prevence podle vyhlášky č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků a kariérním růstu
- zapojování do grantového systému prostřednictvím vlastních projektů

Cílem působení v oblasti prevence rizikového chování je dítě odpovědné za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku

- s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům
- schopné dělat samostatná (a pokud možno správná) rozhodnutí
- přiměřenými sociálně psychologickými dovednostmi
- schopné řešit, případně schopné nalézt pomoc pro řešení problémů
- s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám
- podílející se na tvorbě prostředí a životních podmínek

Prevence rizikového chování zahrnuje především aktivity v oblastech prevence:

- a) násilí a šikanování,
- b) záškoláctví,
- c) kriminality, delikvence, vandalismu aj. forem násilného chování,
- d) ohrožení mravnosti a ohrožování mravní výchovy mládeže,

- e) xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu,
- f) užívání návykových látek (vč. opomíjeného alkoholu a kouření), anabolik, medikamentů a dalších látek,
- g) netholismu (virtuální závislosti) a patologického hráčství (gambling),
- h) diváckého násilí,
- i) komerčního sexuálního zneužívání dětí,
- j) syndromu týraných a zneužívaných dětí
- k) sekt a sociálně patologických náboženských hnutí
- l) kyberšikany

5. Vymezení cílové skupiny

Strategie je zaměřena na všechny účastníky zařízení, se zvláštním přihlédnutím k dětem ze sociálně slabšího a málo podnětného rodinného prostředí, dětem s nedostatečným prospěchem a s některými typy specifických vývojových poruch chování.

U pedagogů je další vzdělávání zaměřeno na celý tým, se zvláštním přihlédnutím k začínajícím pedagogům.

6. Způsob realizace

Základními kompetencemi prevence v rámci podpory zdraví a zdravého životního stylu jsou

- zvyšování sociální kompetence – rozvíjení sociálních dovedností, které napomáhají efektivní orientaci v sociálních vztazích, odpovědnosti za chování a uvědomění si důsledků jednání
- posilování komunikačních dovedností – zvyšování schopnosti řešit problémy, konflikty, adekvátní reakce na stres, neúspěch, kritiku
- vytváření pozitivního sociálního klimatu – pocitu důvěry, bez nadměrného tlaku na výkon, zařazení do skupiny, práce ve skupině vrstevníků, vytvoření atmosféry pohody a klidu, bez strachu a nejistoty
- formování postojů ke společensky akceptovaným hodnotám – pěstování právního vědomí, mravních a morálních hodnot, humanistické postoje apod.

7. Metody a formy, jakými budou dílčí aktivity řešeny

- společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky a pedagogy
- zvyšování zdravého sebevědomí dětí, žáků, studentů a ostatních účastníků
- zkoumání a uvědomování si vlastní osobnosti
- vnímání individuálních odlišností dětí mezi sebou a přijímání těchto jevů
- nácvik vzájemné úcty, sebeúcty a důvěry
- rozvoj schopnosti diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty (například formou komunitního kruhu)
- rozvoj schopnosti klást otázky, umění vyjádřit svůj názor, umění říci „ne“
- navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě
- osvojování a upevňování základních návyků v rámci ZŽS – hygiena, životospráva, sdělení základních informací z oblasti prevence experimentování s alkoholem a cigaretami
- základy etické a právní výchovy
- zaměření pozornosti na včasné odhalování specifických poruch učení nebo i jiných postižení
- všestranný rozvoj osobnosti žáka

- soustředěnost na včasné diagnostikování sociálně-patologických problémů v kolektivech žáků
- důraz na spolupráci s rodiči
- široká nabídka volnočasových aktivit
- environmentální výchova
- vzájemné poznávání účastníků
- vytváření vztahu důvěry mezi žáky a pedagogy a mezi žáky navzájem
- formování skupiny, která je pro žáky bezpečným místem, která jim pomůže vyhnout se rizikovému společensky nežádoucímu chování – šikánování, užívání alkoholu a drog, vzniku různých typů závislostí apod.
- začlenění nových žáků do skupiny
- trénink obrany před manipulací, s uměním říci „ne“
- trénink odpovědnosti za vlastní rozhodnutí
- zvládání náročných fyzických duševních situací
- umění vyrovnat se s neúspěchem
- upevňování vztahů ve skupině vrstevníků
- rozvoj schopností přijímat svobodná a odpovědná rozhodnutí
- nácvik efektivní komunikace na základě vlastních prožitků
- nácvik řešení zátěžových situací
- zvýšení schopnosti odolávat nebezpečím, krizím, stresu, zátěžovým situacím (včetně odmítání alkoholu, drog, nikotinu, nevhodných způsobů chování)
- společenské vztahy (včetně mediální hygieny, vlivu reklamy apod.,)
- modelové, projektové situace poskytující návody k řešení problémů

8. Vyhodnocení preventivní strategie

Vyhodnocení výsledků uskutečňovaného procesu změn

- zhodnocení psychosociálního klimatu ve škole, kázně, úspěchů a neúspěchů žáků
- zhodnocení posunu v postojích a hodnotových systémech dětí
- zhodnocení výskytu rizikového chování v SVČ

Hodnocení:

- na začátku školního roku
- průběžně
- na konci školního roku

Proces změn bude vyhodnocován průběžně a trvale pomocí prostředků poskytujících zpětnou vazbu.

Preventista zařízení: Mgr. Monika Pavléková

Zpracovala: Alena Staňková a kolektiv pedagogických pracovníků SVČ Boskovice, příspěvková organizace

V Boskovicích dne 1. září 2017

Součástí preventivního programu jsou přílohy 1, 2 (šikana, šikana zaměřená na pedagogy)

Příloha 1: Šikana

**STŘEDISKO VOLNÉHO ČASU BOSKOVICE,
příspěvková organizace
ul. 17. listopadu 153/1
680 01 Boskovice**

**INFORMACE PRO PEDAGOGICKÉ
PRACOVNÍKY - ŠIKANA
KRIZOVÝ PLÁN**

**Vypracovala: Mgr. Monika Pavlěková
Metodik prevence**

Co je šikanování?

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrožit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci nebo skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.

Základní formy:

- fyzická šikana – bití, vydírání, loupeže, poškozování věcí, sexuální násilí
- psychická šikana – nadávky, pomluvy, vyhrožování, zesměšňování
- verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana)
- smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany

Co není šikana?

Jednorázová rvačka, nevhodný vtip nebo konflikt. Vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor.

Rozdíl šikana X škádlení?

Jestliže svého kamaráda škádlím, očekávám, že to bude legrace nejen pro mě, ale i pro něj. Když vidím, že to jako legraci nebere, že ho to zranilo, pak je mi to líto a omluvím se. U šikany je to obráceně. Tam jde agresorovi o to, aby druhému ublížil, aby ho zranil. A má z toho radost. Nejen, že se neomluví, ale opakuje to.

!!! Když někdo někoho škádlí a ten mu jasně řekne, aby toho nechal, musí to respektovat. Jinak by to bylo porušování práva druhého člověka!!!

Příznaky a známky šikanování

Příklady přímých znaků:

- soustavné posměšné poznámky, nadávky, hrubé žerty, hanlivá přezdívka, pokud to tento žák těžko snáší a trpí tím
- třída projevuje zlomyslnou radost, když něco neumí nebo když se něco nepodaří, nápadné reakce třídy (hlasitý posměch) i na běžné projevy
- časté výtky a kritika, okaté pokusy svalovat vinu
- jeden žák vystupuje vůči druhému v roli „sluhy“
- honění, pošťuchování, oběti neoplácejí

Jak poznat šikanované dítě?

- žák se zdržuje stranou od ostatních, nemá kamarády
- vyhledává blízkost učitelů nebo odchází ze třídy a vrací se na hodinu s učitelem
- jeho prospěch se nevysvětlitelně zhoršuje, nesoustředí se na učení
- je nejistý a ustrašený, když má mluvit před třídou
- má často poškozené nebo rozházené věci, často se mu věci „záhadně“ ztrácejí ve třídě, v šatně
- při týmových sportech bývá volen mezi posledními
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- zvýšená nemocnost, pozdní příchody
- odřeniny, modřiny, škrábance – nedokáže uspokojivě vysvětlit

Pocit bezpečí každého jedince a jeho začlenění do třídního kolektivu je základní podmínkou vytváření produktivního prostředí a dobrého sociálního klimatu třídy a zařízení. Pedagogičtí pracovníci mají za povinnost předcházet všem náznakům násilí a šikanování. Šikanování v jakékoli formě a podobě nesmí být pracovníky zařízení akceptováno. Samotní pedagogičtí

pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování těchto žáků jejich spolužáky.

Odpovědnost pedagogických pracovníků

1. Pedagogičtí pracovníci mají jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 5651/2004 Sb., školský zákon, jsou povinni zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

2. Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřeřazení trestného činu (§168, 167 trestního zákona). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřizování (§ 166 tr. zákona) či schvalování trestného činu (§165 tr. zákona), v krajním případě i podněcování (§ 164 tr. zákona). Skutkovou podstatu účastenství na trestném činu (§ 10 tr. zákona) může jednání pedagogického pracovníka naplňovat v případě, že o chování žáků věděl a nezabránil spáchání trestného činu např. tím, že ponechal šikanovaného samotného mezi šikanujícími žáky apod.

Prevence šikany

Pedagogičtí pracovníci vedou systematicky a důsledně děti k osvojování zásad mezilidských vztahů, učí je respektovat identitu a individualitu jedince. Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka. Všichni ped. pracovníci by měli vnímat vztahy mezi dětmi atmosféru v utvořených kolektivech, kde působí, jako nedílnou součást své práce. Svým chováním se podílí na prevenci šikanování v ZÚ, monitorují sociální klima v ZÚ a v celém zařízení Střediska volného času, neprodleně reagují na nevhodné chování mezi dětmi.

Stadia šikanování

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, sprádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odraňují nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor - „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

Zvláštnosti u psychických šikan

U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí.

(Kolář, 2011)

Při zjištění šikany mezi dětmi se postupuje podle krizového plánu.

KRIZOVÝ PLÁN ŠIKANY

Řešení zárodečného stádia šikanování, podezření na šikanu

Odhalování šikany

Na prevenci a odhalování šikany se podílejí všichni pracovníci Střediska volného času Boskovic. Všimají si změn v chování žáků. Pokud někdo z pedagogických pracovníků zjistí informace o šikaně je povinen postupovat podle následujících instrukcí:

- Neprodleně oznámit toto zjištění některému z těchto kompetentních pracovníků Střediska volného času: svému vedoucímu oddělení, metodiku prevence, zástupkyni ředitelky, ředitele.
- Podle odhadu závažnosti (na začátku velmi důležitý moment: jedná se o počáteční či pokročilé stádium šikany? Zvládneme tento problém vyřešit vlastními silami nebo už je to problematika pro odborníky?)

Pokud se jedná o vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou) lze doporučit strategii v těchto osmi krocích:

1. Individuální rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi. Provést zápis.
2. Nalezení dalších vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (!!! Nikdy však konfrontace obětí a agresorů!!!). Navodit atmosféru podpory a povzbuzení, že jejich spolupráce nebude prozrazena a je zajištěna jejich bezpečnost. Vždy vést písemný záznam a věnovat pozornost všem detailům jako např. nesrovnalostem v časech a místech, apod.

Získat odpovědi na otázky:

- Kdo je obětí, popřípadě kolik je obětí?
- Co se stalo, co tomu předcházelo?

- Kdo je agresorem, kolik je agresorů? Kdo z nich je iniciátor, Kdo aktivní účastník šikanování?
- Co, kdy, kde a jak konkrétně dělal/i agresor/ři oběti/obětem.
- K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo.
- Kde byli a co dělali, příp. jak reagovali ostatní?
- Co jsi dělal ty?
- Jak dlouho šikanování trvá?

4. Zajištění ochrany obětem dle situace. Oznamit stav věcí rodičům oběti (požádat o spolupráci) a společně se domluvit na dalším postupu. Dbát na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Vše zapisovat nebo nahrávat.

5. Rozhovor s agresory – překvapivě (mezi čtyřma očima, znemožnit domluvu výpovědí), případně konfrontace mezi nimi – podle situace (vytipovat nejslabší článek a dovést k přiznání).

6. Výchovná komise – podle stupně provinění agresora se vedení Střediska volného času domluví na navrhovaném opatření a potrestání, s kterými seznámí rodiče agresora. Návrh postupu: pozvání rodičů agresora, seznámení s vyskytnutým problémem, seznámení rodičů jaký postoj má zařízení k těmto nevhodným a nežádoucím projevům chování, vyjádření zákonných zástupců, možná navrhovaná řešení ze strany zák. zástupců o nápravě, seznámení rodičů s konkrétními možnými řešeními, které navrhuje zařízení, nezapomenout upozornit rodiče na další výchovné opatření, pokud tato přijatá opatření nepomohou, domluvit se na časovém horizontu, po té kontrola zda se situace zklidnila.

7. Rozhovor se zákonnými zástupci oběti – jiný den než výchovná komise, individuální setkání, sdělení zák. zástupcům, co jsme v dané věci zjistili (závěry zjištění, domluva na dalších opatřeních), časový horizont pro sledování situace. Rodiče informujeme o výsledcích vyšetřování šikany vždy, a to i v případech, že se podezření neprokáže. Při negativních dopadech na oběť doporučit rodičům spolupráci s odborníky např. pedagogicko-psychologické poradny, psycholog, psychoterapeut.

8. Důležitou součástí řešení šikany je práce s kolektivem, ve kterém k šikaně došlo. Provádí kompetentní pracovník Střediska volného času ve spolupráci s vedoucím ZÚ. Kolektiv se neustále sleduje. Při nezastavení problematiky šikanování kontaktovat odborníky, kteří se zabývají touto problematikou).

Řešení pokročilé šikany

Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední ochrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Dle závažnosti případu (formu brutality či kriminálního jednání, naplnění skutkové podstaty přestupku nebo trestného činu) je kontaktována pedagogicko-psychologická poradna, orgán sociálně právní ochrany dítěte, Policie ČR, příp. klinický psycholog.
6. Vlastní vyšetřování.

Příloha 2:Šikana zaměřená na pedagogy

**STŘEDISKO VOLNÉHO ČASU BOSKOVICE,
příspěvková organizace
ul. 17. listopadu 153/1
680 01 Boskovice**

ŠIKANA ZAMĚŘENÁ NA PEDAGOGY KRIZOVÝ PLÁN

Vypracovala: Mgr. Monika Pavlěková
Metodik prevence

1. Šikana zaměřená na pedagogy

- Šikana zaměřená na pedagogy ze strany žáků musí být chápána jako celostní a mnohorozměrný problém, který se týká všech členů školy.
- Není pouze výsledkem osobnostních charakteristik pedagoga nebo jeho sociálních či pedagogických kompetencí, jak bývá někdy interpretována. Neměla by být proto v žádném případě považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám.
- Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel.
- Šikana zaměřená na pedagogy je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele.
- Šikana zaměřená na pedagogy se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorách, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.
- Je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog. Pedagog může vnímat situaci, kdy je šikanován žáky, jako stigma a pocitu stud a selhání, což mu zároveň často brání vyhledat pomoc u kolegů, vedení školy nebo ve svém okolí.
- Je zapotřebí, aby škola vytvořila bezpečné prostředí a atmosféru důvěry, ve kterém bude tento druh rizika – šikana učitele – uznán a budou nastaveny mechanismy a postupy (krizový plán) k ochraně pedagogů a k účinné prevenci.

2. Specifika pro prevenci šikany zaměřené na pedagogy

- Prevence stojí na celoškolském přístupu, který akcentuje dobré sociální klima, připouští riziko výskytu šikany učitele ve škole, otevřeně takové chování odmítá a realizuje prevenci případně intervenci, pokud k výskytu dojde. Uvědomění si rizika a jeho deklarace může významně snížit rozvoj šikany.
- Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů.
- Škola má jasně stanovený způsob, jakým mají pedagogové podezření na šikanu své osoby nebo kolegy, nebo oznámení o šikaně podat, komu a jak s tím bude nakládáno.
- Pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování konzistentně; vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, usměrňuje řešení na individuální konzultaci; vyhýbá se konfrontačnímu tónu.
- Pedagog posiluje zapojení žáků/studentů do výuky, dává jim na výběr, činí úkoly a výuku pro žáky/studenty zajímavými, propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků; jeho výklad a očekávání jsou pro žáky srozumitelné, odpovídají obtížnosti, kterou mohou zvládnout apod.
- Očekává úspěch u všech žáků a podporuje je, dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, staví na silných stránkách žáků.

- Nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou; při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost.
- Všímá si změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas na ně reaguje.
- Problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.
- Všímá si prosociálního a kooperativního chování žáků a oceňuje je; podporuje kooperaci mezi žáky a prostředím, kde se každý žák/student cítí přijatý.

3. Specifika pro řešení šikany zaměřené na pedagogy

Důležité je respektovat tyto zásady:

- Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Nelze očekávat, že situaci, kterou lze klasifikovat jako šikanu, vyřeší pedagog v pozici oběti sám. Proto je zapotřebí, aby tuto skutečnost škola neočekávala a nevyžadovala. Naopak je zapotřebí, aby podporovala své pedagogy k vyhledání pomoci, zajistila bezpečí pro pedagoga a řešila vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy.
- V případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky se pedagog řídí krizovým plánem školy.
- Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku. Tento zážitek může být bolestným i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dovolit si čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe znaky stresu, které se mohou objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkostí, zvýšená citlivost, nechut k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.
- Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení.
- Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě (jedná se o program selektivní nebo indikované primární prevence, nikoli všeobecné prevence).
- Stejně jako u šikany mezi žáky i zde je potřeba, aby po takové situaci škola revidovala mechanismy a postupy (krizový plán), aby bylo zřejmé, jak zacházet s případnými podobnými situacemi v budoucnu.
- V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce.

4. Práva a povinnosti pedagogických pracovníků

Pedagogičtí pracovníci mají při výkonu své pedagogické činnosti právo:

- na zajištění podmínek potřebných pro výkon jejich pedagogické činnosti, zejména žáků, studentů nebo zákonných zástupců dětí a žáků a dalších osob, které jsou v přímém kontaktu s pedagogickým pracovníkem ve škole
- aby nebylo do jejich přímé pedagogické činnosti zasahováno v rozporu s právními předpisy
- na využívání metod, forem a prostředků dle vlastního uvážení v souladu se zásadami a cíli vzdělávání při přímé vyučovací, výchovné, speciálněpedagogické a pedagogicko-psychologické činnosti,
- na objektivní hodnocení své pedagogické činnosti.

Pedagogický pracovník je povinen:

- vykonávat pedagogickou činnost v souladu se zásadami a cíli vzdělávání
- chránit a respektovat práva dítěte, žáka nebo studenta,
- chránit bezpečí a zdraví dítěte, žáka a studenta a předcházet všem formám rizikového chování ve školském zařízení
- svým přístupem k výchově a vzdělávání vytvářet pozitivní a bezpečné klima ve školním prostředí a podporovat jeho rozvoj
- zachovávat mlčenlivost a chránit před zneužitím osobní údaje, informace o zdravotním stavu dětí, žáků a studentů a výsledky poradenské pomoci školského poradenského zařízení a školního poradenského pracoviště, s nimiž přišel do styku
- poskytovat dítěti, žákovi, studentovi nebo zákonnému zástupci nezletilého dítěte nebo žáka informace spojené s výchovou a vzděláváním.

KRIZOVÝ PLÁN

- Pedagog v pozici oběti šikany či pedagog, který je svědkem takovéto situace, vyhledá bezprostředně pomoc, obrátit se může na:
 - Ředitele školy
 - Školního metodika prevence
 - Výchovného poradce
 - Školního psychologa
 - Kolegu, ke kterému má důvěru
 - Na školskou radu
- Informujte ŘŠ
- V případě potřeby zajistí vedení školy učiteli chráněné prostředí
- Poradenský tým školního poradenského pracoviště - zajistí další šetření, provede postupně rozhovor:
 - s obětí, se svědky
 - s agresorem/y – zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi, případně konfrontace mezi nimi
 - nebo o šetření požádá odborníka na problematiku šikanování z PPP
 - z rozhovoru provádí zápis
 - o výsledcích šetření informuje ŘŠ, pokud se šetření přímo neúčastní

- ŘŠ pozve prokazatelným způsobem (nejlépe doporučeným dopisem) zákonné zástupce agresora/rů do školy k pohovoru s výchovnou komisí (VK)
- VK dohodne společně se zákonnými zástupci žáka/ků další postup
 - možnosti školy: odstupňování kázeňských opatření, forma postihu při dalším porušení školního řádu, doporučení odborné pomoci v PPP, informování OSPOD, spolupráce se SVP, informovat Policii ČR...
- ŠMP nebo VP provede zápis z VK
- ŘŠ udělí agresorovi/ům kázeňské opatření v souladu se školním řádem
- ŘŠ informuje Policii ČR, došlo-li k závažnějšímu případu šikanování
- Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě, kde se šikana odehrávala a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení – zajistí intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě.
- ŘŠ nabídne pedagogovi odbornou pomoc a podporu – konzultace, odkaz na odbornou péči apod.